

Porovnání informačních systémů ASPI, Beck-online a Codexis z pohledu uživatele

Danuše Spáčilová

Práce s právními informacemi a využití právních informačních systémů je předmětem mého zájmu na Právnické fakultě MU již od roku 1991. Jedna z nejčastějších otázek, které slyším nejen v učebně, ale především mezi kolegy právníky je: „Tak který z nich je nejlepší?“. A já vždy usilovně odpovídám: „Na tuhle otázku ode mne nikdy odpověď neuslyšíte.“ Samozřejmě, že neustále porovnáváme, co který z nich umí. V průběhu let systémy „přicházely a odcházely“, hodin k výuce není neomezeně a tak bylo třeba postupně rozhodnout, které ze systémů zůstanou mezi „vyvolenými“, a na které budeme jen upozorňovat a umožňovat studentům přístup. Protože v každém ze systémů, které máme k dispozici, je něco zajímavého a jedinečného. Tento krátký článek není doslovným přepisem příspěvku předneseného na konferenci ČPIT 2010, ale vzhledem k časovému posunu a tím i k vývoji systémů, musí reagovat na aktuální stav v polovině ledna 2011. Vycházím z předpokladu, že většina čtenářů alespoň s jedním z porovnávaných systémů někdy pracovala. Další podrobnosti jsou pochopitelně k dispozici na příslušných webových stránkách.¹

Je srovnání systémů vůbec možné?

Určitě, bez něj bychom těžko mohli stanovit, který ze systémů je vhodný pro danou skupinu uživatelů. To je také první věc, kterou se zájemcem o systém řeším. Jiná bude situace v samosprávě – tam dám přednost ASPI, jiná v advokátní kanceláři, kde chtějí mít systémy pro jistotu všechny a jiná zase u studenta nebo právníka, který rád a systematicky s počítačem pracuje. Pro něj se může jevit optimální Codexis.

Je srovnávání systémů vůbec vhodné?

Určitě. Bez něj by pravděpodobně nebyl vývoj systémů tak rychlý a pro uživatele tak zajímavý. Již po prvním setkání zástupců tří zde srovnávaných systémů na konferenci v roce 2009 bylo zřejmé, že to, co předvádí konkurence, je přinejmenším inspirovalo. Nebo minimálně se utvrdili v přesvědčení, že nápady, které mají už dávno v šuplíku, jsou životaschopné a dobré. A náměty podpořené i anketou mezi studenty se během roku dostaly do praxe. ASPI přišlo s globálním vyhledáváním, kdy je výraz zapsaný do jednoho řádku společného formuláře vyhledávan ve všech modulech. (Codexis tak hledá v názvu předpisu již při otevření systému). K paragrafům

významných zákonů se v ASPI zobrazují komentáře a je zde nový modul Komentáře. (Komentáře v Beck-online jsou jedním z pilířů systému). V ASPI se rozšiřuje možnost negativního výběru, využívá se operátor NOT. Codexis reaguje na Hendrychův Právnický slovník zpřístupněný v Beck-online zařazením vlastního slovníku právních pojmů s judikaturou. Doplnuje další literaturu, i když handicap spočívající v nedostatku vlastní knižní produkce se dohání těžce. Chci věřit, že i vzory smluv, které zatím tomuto systému chybí, se již někde ve firemních kuloárech chystají. Plnotextové vyhledávání v Codexisu se stává „lidštější“. Místo složitě skládaní sousloví a vytváření vazeb mezi slovy je nabídnuto několik úrovní umožňujících velmi jednoduchý zápis hledaných výrazů. Beck-online doplnil svoji nabídku o Evropské právo, které bylo v ostatních systémech samozřejmostí. Ještě čekáme, kdy vyslyší kritiku na neúplné zobrazování nalezených výrazů v textu (často je slovo zvýrazněno jen v podobě, v jaké bylo zadáno, i když byly nalezeny i jeho další tvary).

Jsou tedy systémy vůbec srovnatelné?

Ano i ne. Srovnatelné a tudíž stejně dobré musí být v přesnosti zpracování právních textů, ve správnosti přístupu k vazbám mezi právními dokumenty, ve spolehlivosti a aktuálnosti, v kvalitě služeb. Před lety na moji větu adresovanou představitelům ASPI a zahájenou slovy: „Konkurence má zajímavou funkci...“ následovala s úsměvem a trochou nadsázky okamžitá reakce: „Ale my nemáme konkurenci“. Konkurence je ovšem momentálně realitou a je to nejen historické hledisko, které dává ASPI řadu letů náskok a činí z něj nejrozšířenější systém. A proto i jeho přiblížení studentům právnických fakult bylo samozřejmou reakcí na to, co uvidí v praxi. Ta je ovšem velmi pestrá a mezi uživateli je množství různě poučených a poučitelných zájemců o systémy. Lidé konzervativnější, kteří pracují s počítačem na základní uživatelské úrovni a často se systémy, v nichž mají přednastavené přesné kroky. Ti si budou patrně více rozumět s ASPI. I když na druhé straně je ASPI systémem, který předpokládá – díky množství využitelných funkcí – intenzivnější zamyšlení nad problémem. Při jednodušším zadání je pak třeba více využívat následných filtrů a více přemýšlet při vyhodnocování nalezených výsledků. Má také řadu velmi zajímavých funkcí od vyhledávání v jednotlivých částech předpisů (v názvech paragrafů, v poznámkách pod čarou) po propracované možnosti srovnání změn v textech. Knižní a časopisecká produkce nakladatelství Wolters Kluwer ČR je v systému samozřejmostí.

Na druhé straně spektra uživatelů jsou mladí lidé, odkojení internetem se všemi jeho vymoženostmi i nešvary. U těch pochopitelně boduje barevnost a přístup k práci s dokumenty v Codexisu či pouhé „jednořádkové hledání“ v Beck-online. Codexis je „dostal“ i tím, že je studentům k dispozici zdarma a umožňuje jim tak využít v plné míře svoji – pro mne nejzajímavější – zbraň. Je jí vytváření uživatelských témat, záložek a poznámek. V ideální situaci si mohu v Codexisu vytvořit celou síť poznámek včetně vložených dokumentů navázaných

¹ *Systém ASPI* [online]. © 2009 Wolters Kluwer ČR, a. s. [cit. 21. 1. 2011]. Dostupné z: <http://www.systemaspi.cz/Co_je_system_ASPI/Co_je_system_ASPI.html>

Codexis [online]. © 2001 - 2011 Atlas consulting spol. s r. o. [cit. 21. 1. 2011]. Dostupné z: <http://www.atlascon.cz/index.php?page=software_codexis>
Beck-online [online]. Změněno 21. 1. 2011 [cit. 21. 1. 2011]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/auth/bb/MU/ismu/21075947/>>

na konkrétní předpisy a jejich paragrafy, ukládat odkazy na články na webu apod. U Codexisu hodnotím jako velmi příjemný jeho způsob zobrazení textu včetně levé části obrazovky s nabídkou přístupu k dalším funkcím a vazbám. Samozřejmě v mnoha situacích se mi už hodilo i seřazení dokumentů podle počtu výskytů hledaných výrazů.

Beck-online boduje jednoduchostí, téměř „bezmyšlenkovou“ přímostí a samozřejmě literaturou. Texty knih a časopiseckých článků Nakladatelství C. H. Beck jsou přitažlivé pro čtenáře zejména „beckovských komentářů“. Jejich zařazení do modulů podle zaměření je tu samozřejmostí. Když uvádím pojem „bezmyšlenkový“, pak mám spíše na mysli „googlovsky nenáročný“. Jak myslím, tak píší. Chci § 18 občanského zákoníku, no tak to tak doslova do základního řádku napíši a systém si to sám vyhodnotí a zařadí do příslušných polí formuláře. Řada uživatelů nahlas přiznává, že prostě do základního řádku něco vepíše a čeká, co bude v nabídce. Logické uspořádání základního webovského rozhraní a okamžitý pohled na záznamy, ve kterých se slova vyskytují, působí operativně a pro řadu uživatelů přitažlivě. Opět mohu z vlastní zkušenosti konstatovat, že většinou systém nabídl okamžitě na první straně očekávaný výsledek nebo alespoň naznačil cestu k němu. Na druhou stránku výsledků jsem se propracovávala málokdy, spíše jsem zvolila zpřesnění dotazu. Vzhledem k výše uvedenému googlovskému způsobu vyhledávání, je dobrou pomůckou doplňování (domýšlení) názvů paragrafů do hranatých závorek. Takto označený § pak má větší šanci dostat se na onu první stranu výsledkové listiny.

Jsou ovšem u systémů i parametry, které jsou zároveň srovnatelné i nesrovnatelné. Mohu uvést například obsah. Všechny systémy musí obsahovat určitý standard předpisů a judikatury.

Ale co je pro uživatele skutečným přínosem? Absolutní obsah představující statisíce dokumentů včetně hluboké historie nebo stovky vybraných a předem zpracovaných dokumentů? Dají se vůbec porovnávat počty dokumentů, záznamů a výskytů určitých výrazů? Velmi těžko. Jeden a tentýž judikát je publikován v řadě časopisů, na stránkách příslušného soudu, v oficiální soudní sbírce i ve výběrech různých nakladatelství. Kolik zpracovatelů, tolik právních vět či komentářů. Proto je třeba ke srovnávání systémů vždy přistupovat z pohledu konkrétního uživatele, kterému má systém sloužit k jeho obvyklým činnostem a pomáhat při řešení konkrétních situací. Smyslem výuky na právnické fakultě by pak měla být základní orientace v obsahu a získání dovedností v ovládnutí všech bez ohledu na jakékoliv srovnávání.

